

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

หมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี เป็นหมู่เกาะที่อยู่นอกสุดของอ่าวไทยตอนบน ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยเกาะต่างๆรวมทั้งสิ้น 9 เกาะ ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโชน เกาะโรงหนัง เกาะจวง เกาะจาน เกาะขาม และเกาะปลาหมึก ในอดีตหมู่เกาะแสมสารเป็นที่พักและทำขนส่งสัตว์ทะเลของเรือประมงและเรือเดินทะเลและเคยมีชาวประมงอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆหลายแห่ง แต่ปัจจุบันเกาะทุกเกาะอยู่ในความดูแลของกองทัพเรือ ในปี พ.ศ. 2541 กองทัพเรือเข้าสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (โครงการ อพ.สธ.) และได้ล้อมเกล้าฯ ถวายการใช้พื้นที่เกาะแสมสารและเกาะข้างเคียงรวม 9 เกาะเป็นพื้นที่ปลูกพันธุกรรมพืชทางทะเลของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ โดยมีการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพของเกาะในทะเลและจัดทำพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย โดยอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ สำหรับมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่เข้าร่วมสนองพระราชดำริโดยเป็นคณะปฏิบัติการวิทยาการ อพ.สธ.-ทร.ซึ่งทำหน้าที่ในการสำรวจทรัพยากรชีวภาพทางทะเลตามพระราชวินิจฉัยที่ทรงพระราชทานไว้ในการเรียนรู้ตั้งแต่ยอดเขาจนถึงใต้ทะเล นับตั้งแต่ปีที่เริ่มต้นการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2541 จวบจนกระทั่งปัจจุบัน ได้มีการสะสมองค์ความรู้ทรัพยากรชีวภาพมากมายทั้งความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล นิเวศวิทยา ตลอดจนการอนุรักษ์และการฟื้นฟู แต่อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ต่างๆเหล่านี้ยังไม่ได้มีการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางทะเลและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากนัก ดังนั้นการพัฒน่องค์ความรู้จากฐานทรัพยากรชีวภาพทางทะเลบริเวณหมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรีเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและผลจากการวิจัยและพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์มากต่อการจัดการองค์ความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรชายฝั่ง การท่องเที่ยว และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับร่างยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และแผนงานวิจัยกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสำรวจ ประเมินศักยภาพและจัดการความรู้ทรัพยากรชีวภาพทางทะเล บริเวณหมู่เกาะแสมสารเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากฐานทรัพยากรชีวภาพทางทะเล
3. เพื่อพัฒนาโครงการนำร่องเพื่อเป็นต้นแบบแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรชีวภาพทางทะเลและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ทำการสำรวจ เก็บรวบรวมองค์ความรู้ และประเมินทรัพยากรชีวภาพทางทะเลบริเวณหมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรีเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น สิ่งมีชีวิตทางทะเล ระบบนิเวศชายหาด แนวปะการัง แหล่งหญ้าทะเล ป่าชายหาด เป็นต้น รวมถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตชุมชนบริเวณใกล้เคียง ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยง นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการประเมินและวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ สังคมและสถิติ และนำผลที่ได้ไปพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของหมู่เกาะแสมสารอย่างยั่งยืน สร้างโครงการนำร่องที่เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงจัดทำคู่มือทรัพยากรชีวภาพทางทะเลของเกาะ ดีพิมพ์และเขียนบทความวิจัย เสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้ทรัพยากรชีวภาพทางทะเลที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรีที่สามารถนำไปพัฒนาการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน
2. องค์ความรู้จากผลการศึกษาสามารถให้บริการวิชาการ ถ่ายทอดความรู้ และเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความรู้
3. ได้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นต้นแบบการเรียนรู้ทรัพยากรชีวภาพทางทะเล กิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากการศึกษาสามารถนำไปเป็นต้นแบบโครงการหรือโครงการทางธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งของชุมชนและภาคธุรกิจการท่องเที่ยว
4. เพิ่มทางเลือกใหม่ของกิจกรรมการเรียนรู้และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชลบุรี
5. เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดชลบุรี
6. บทความทางวิชาการและผลงานการวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารที่เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและนานาชาติไม่น้อยกว่า 2 เรื่อง

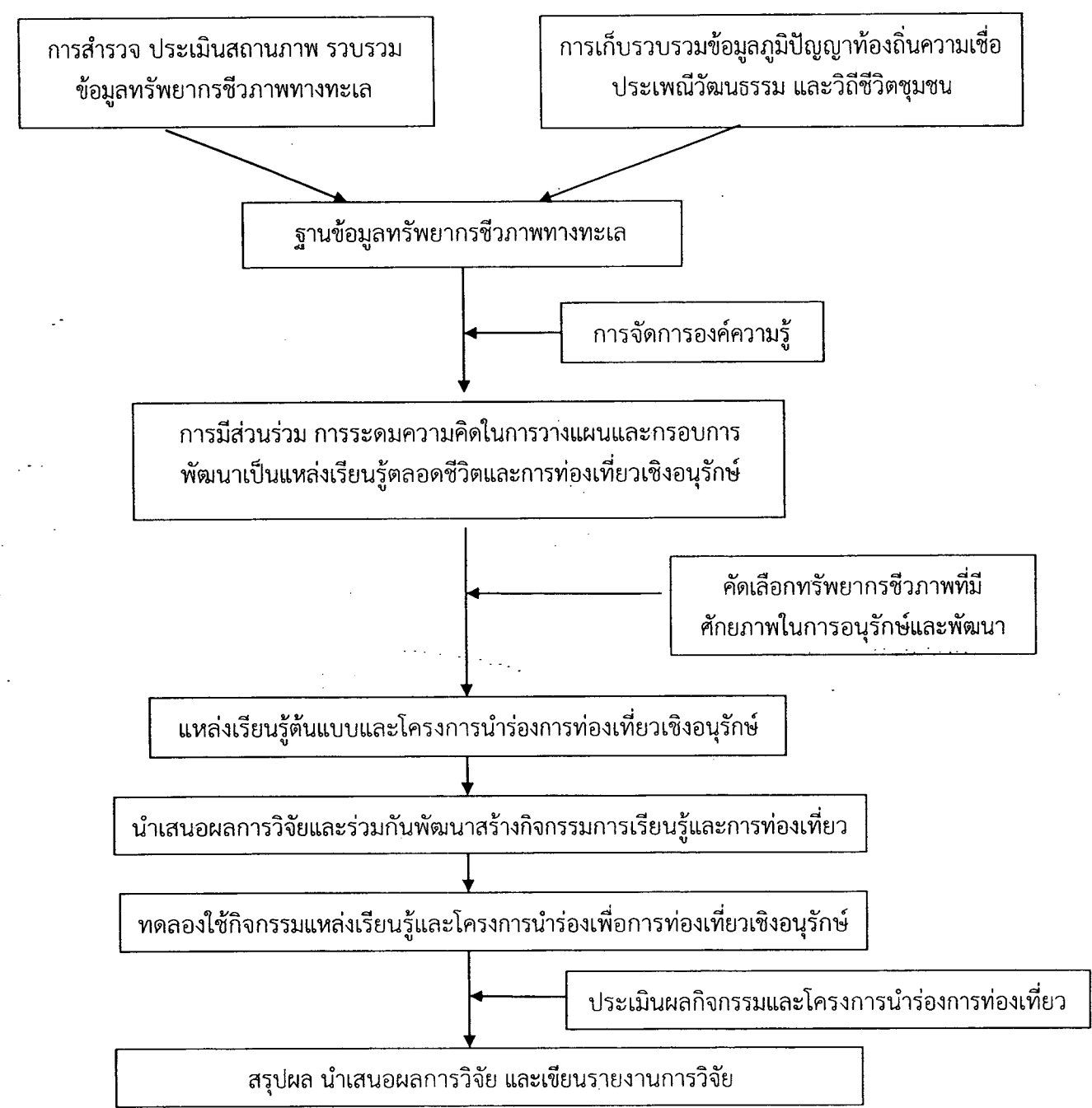
หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (โครงการ อพ.สธ.)
- หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ
- สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักนายกรัฐมนตรียุทธศาสตร์ และภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมอุทยานแห่งชาติ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบพื้นที่ปกปักรักษาพันธุ์พืชทางทะเล หมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี

ทฤษฎี สมมุติฐาน หรือกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

หมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรีมีความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพทางทะเลที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประกอบกับการเป็นพื้นที่ปกปักรักษาพันธุ์พืชภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ที่มีหน่วยงานต่าง ๆ มาสนองพระราชดำริในการสำรวจวิจัยทรัพยากรชีวภาพแต่องค์ความรู้ของทรัพยากรเหล่านี้ยังไม่ได้ถูกพัฒนาเข้าสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากนัก คณะผู้วิจัยจึงเข้าไปสำรวจและนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โครงการนำร่องที่เป็นต้นแบบแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวนี้จะเป็นทางเลือกใหม่และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้กับจังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิดการวิจัยข้างล่างนี้

แผนผังกรอบแนวคิดโครงการวิจัย

คณะผู้วิจัยและหน่วยงาน ประกอบด้วยหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการวิจัย

หน่วยงานหลัก

สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20131 โทรฯ 038-391671~3 โทรสาร 038-391674

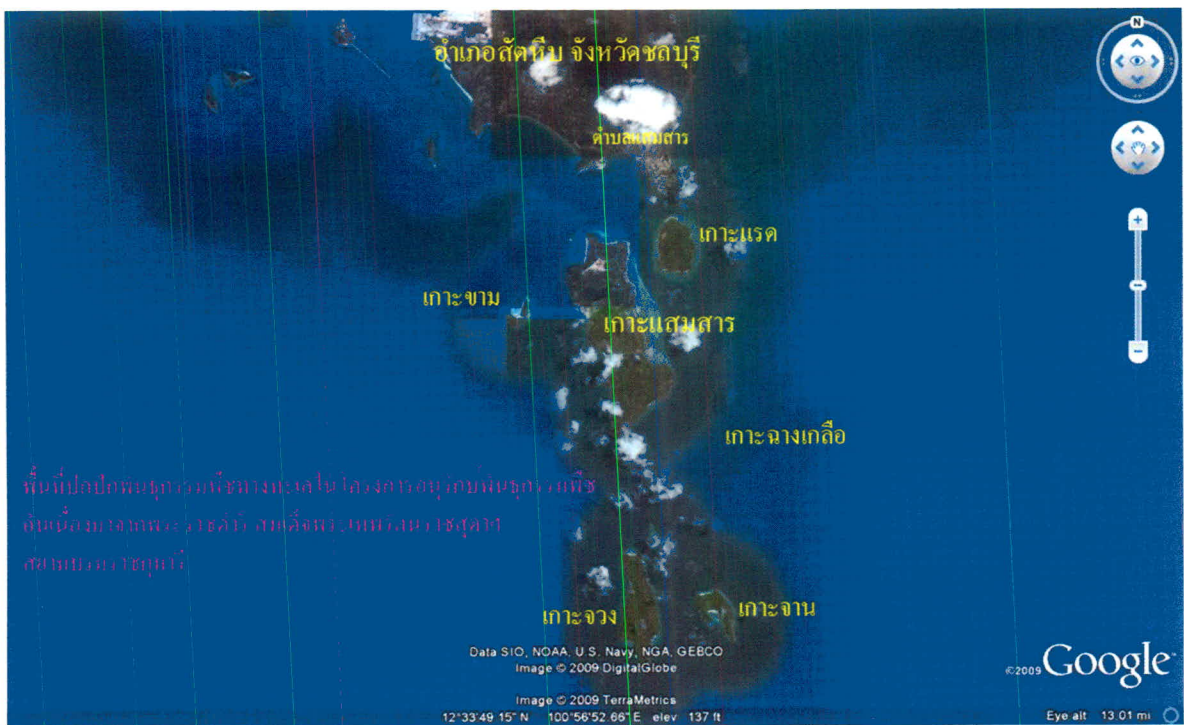
หน่วยงานสนับสนุน

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร 10303
- หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ

ระยะเวลา และสถานที่ทำการวิจัย

ระยะเวลาการดำเนินงานแผนงานวิจัยฯ ใช้ระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย 2 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 ถึง กันยายน 2557 โดยปีงบประมาณ 2556 เป็นปีที่ 1 ของโครงการวิจัยฯ

สถานที่ทำการวิจัยคือ เกาะเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชทางทะเลในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (โครงการ อพ.สธ.) คือ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 พื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช หมู่เกาะเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี